

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

F. Köçərli adına
Respublika Uşaq Kitabxanası

Dünənin, Bu Günün, Sabahın sənətkarı

Maksim Qorkinin 150 illik yubileyi münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2018

Tərtibçilər:

**Lalə Qəmbərova
Sevil  hm dova**

Redaktor:

Könül Ađazad 

** xtisas redaktoru v 
buraxılışa məsul:**

  hla Qəmbərova
 m kdar Mədəniyyət işçisi

D n nin, Bu Günün, Sabahın sənətkarı: Maksim Qorkinin 150 illik yubileyi münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları   n hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, F. K  erli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası ; t rt.ed. L.Qəmbərova; ixt.red. v  burax.məsul  . Qəmbərova ; red. K. Ađazad . - Bakı: F. K  erli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası, 2018. - 35 s.

Tərtibçidən

Zəngin və rəngarəng bir yaradıcılıq yolu keçən, öz əsərləri ilə dünya ədəbiyyatı xəzinəsini zənginləşdirən M.Qorki rus proletar ədəbiyyatının yaranmasında, formalaşmasında və inkişafında çox mühüm rol oynamış, xalqın dərin hörmət və nüfuzunu qazanmışdır.

Qorkinin əsərləri həmişə yer üzündə oxuyan və düşünən insanlar üçün həyat kitabı olmuşdur. Zəmanəmizdə müasir mədəniyyətə yiyələnməyə, müasir qabaqcıl fikrin səviyyəsinə qalxmağa səy edən elə bir xalq tapmaq olmaz ki, Qorkinin əsərləri onun mənəvi mübarizə cəbbəxanasında kəsərli silahlardan olmasın. Yüksəlmək istəyən, qabaqda gedənlərin cərgəsinə çıxmaq istəyən və özünü köhnə əsarət dünyasının həm maddi, həm də mənəvi buxovlarından azad etmək istəyən hər bir xalq Qorkinin əsərlərinə də müraciət etmiş, ondan işığa çıxmağın, səadətə qovuşmağın yollarını öyrənmişlər. Bütün gələcəyə və irəliyə meyil edənlər üçün Qorki sədaqətli, müdrik bir yol yoldaşı, dost və müəllimdir. Qorki kimi böyük humanist yazıçını sevməmək mümkün deyildir. Onun əsərlərindəki çox geniş və zəngin həyat lövhələri, maraqlı insan obrazları, uzun və mürəkkəb bir dövrün dərin mənalı ictimai-siyasi hadisələri oxucunu düşündürməyə vadar etmiş, onda müxtəlif hiss və həyəcanlar – sevinc, kədər, şəfqət, qəzəb, heyrət və məftunluq kimi duyğular oyatmışdır.

Böyük rus xalqının böyük oğlu, rus və dünya ədəbiyyatının iftixarı olan Qorkiyə Azərbaycan xalqının məhəbbəti sönməz və tükənməzdir. Onun əsərləri ana dilimizə getdikcə daha çox tərcümə edilmiş, daha böyük tirajla çap edilmiş, səhnəmizdə müvəffəqiyyətlə tamaşaya qoyulmuş, nəhayət, on beş cildlik külliyyatı nəşr olunmuş, geniş oxucu kütlələri arasında yayılmışdır.

Həyat və yaradıcılığı

XX əsr ədəbiyyatını haqlı olaraq Maksim Qorki mərhələsi adlandırmaq olar. Çünki ədəbiyyatla, sənətlə, habelə siyasətlə bağlı olan elə mühüm bir problem yoxdur ki, o, öz ifadəsini M.Qorki yaradıcılığında tapmamış olsun. Elə ciddi ədəbi janrlar yoxdur ki, o bunda öz sənətkar qələmini sınamasın. Şeir, poema, hekayə, dram, roman, oçerk, publisistika, tənqid və s. janrlar M.Qorkinin simasında özünün hakim müəllifini tapmışdı. M.Qorkinin ədəbiyyata gəldiyi dövr azadlıq hərəkatı uğrunda fəhlə sinfinin rəhbər, həlledici qüvvə kimi çıxış etdiyi dövrdür. Qorkinin ictimai və bədii fəaliyyəti məhz bu mühüm dövrü layiqincə əks etdirməyə istiqamətlənmişdi. Rus klassik ədəbiyyatının böyük demokratik ənənələrinin görkəmli davamçısı olmaqla bərabər o, həm də həqiqi novator, sosialist realizmi yaradıcılıq metodunun banisi olmuşdur. Maksim Qorki rus və dünya ədəbiyyatında böyük ədəbi şəxsiyyətlər içərisində belə öz əzəməti, dühası ilə fərqlənən dahi bir sənətkardır. Onun adı haqlı olaraq bütün dünyaya yeni ədəbiyyatın, qabaqcıl ədəbi üsulun yaranması ilə üzvi surətdə bağlıdır.

Böyük maarif xadimi və ədəbiyyat nəzəriyyəçisi A.B.Lunaçarski qeyd edirdi ki, Qorkinin böyük və misilsiz xidməti ondan ibarətdir ki, o, proletariatin ilk böyük yazıçısı olmuş, proletar sinfi ilk dəfə Qorkinin simasında bədii cəhətdən özünü dərk etmişdir.

Qürurla səslənən, böyük hərflə yazılan İnsan onun ədəbi-estetik görüşlərində ən qiymətli kapitaldır. Ədibin öz tərcümeyi-halı da məhz belə bir insanı təsdiq etmiş, ən çətin imkan, dözülməz ehtiyac, mübarizələrlə dolu həyat, təsadüfi deyildir ki, onun üçün “universitet” olmuşdur.

Geniş həyat müşahidələri, inqilabi-siyasi fəaliyyətində qazandığı həyati təcrübələr, başlıcası isə fəhlə-kəndli sinfinə, inqilabçı xalqa demək istədiyi sözlər onu qələmə sarılmağa, yazmağa ruhlandırırdı. Gənc Qorkinin bütün varlığını saran, rahatlıq verməyən fikirləri onu daim yazmağa təhrik edirdi. Daxili bir ehtiyacdən yaranan yazıçılıq onda zərurətdən, qanunauyğunluqdan doğurdu. İlk qələm təcrübələri 90-cı illərə təsadüf edən M.Qorki bu dövrdə bir-birinin ardınca gözəl romantik əsərlər qələmə almışdır. Düzdür, ilk mətbu əsəri “Makar Çudra”dır (1892), lakin buna qədər yazıçı bir çox şeir və poema yazmışdır. “Qoca palıd ağacının nəğməsi”, “İnsan” və s. göstərmək olar. Bu əsərlərdə müəllif hər şeydən əvvəl, bir romantik şair kimi çıxış etmiş, humanist, bəşəri fikirləri, insani duyğuları əsas tutmuşdu. Məsələn, “Qoca palıd ağacının nəğməsi” poemasının lirik qəhrəmanı həyatın, ömrün mənasını insanlar üçün yaşamaqda, mövcud ağır şəraitlə, ədalətsizliklə barışmamaqda, daimi xeyirxahlığa, ülviliyə, işığa can atmaqda görmüşdür.

Aleksey Maksimoviç Peşkov (Qorki) 1868-ci il martın 28-də Nijni-Novqorodda mebelçi usta ailəsində anadan olmuşdur. 1872-ci ildə atası vəba xəstəliyindən öldükdən sonra anası Varvara Vasilyevna oğlu Qorki ilə Həştərxandan Nijni-Novqoroda qayıtmışdır. Babası və anası ona yazmaq və oxumaq öyrədirdilər. Qorkinin uşaqlıq illəri fərəhsiz keçdiyindən bu illərə aid xoş xatirələri nənəsi Akulina İvanovnanın adı ilə bağlıdır. Belə ki, Qorkinin qəlbi yalnız nənəsinin mahnıları ilə, onun səmimiyyəti ilə isinərdi. İlk dəfə xalq poeziyasını, nağıl və mahnılarını da ona nənəsi sevdirmişdi.

Məktəbdə oxuduğu vaxtlarda səy və bacarığı ilə seçilən Maksim Qorki hətta üçüncü sinfə keçərkən tərifnamə də almışdı. Çox təəssüf ki, bu gənc ehtiyac üzündən məktəbi bitirə

bilməmişdir. 1878-ci ildə anası da ölmüş, on yaşlı uşaq özü təkbaşına dolanmağa məcbur olmuşdu. M.Qorki ömrünün ilk on ilinə aid əlamətdar, maraqlı saydığı hadisələri ümumiləşdirərək sonralar qələmə aldığı avtobioqrafik trilogiyanın birinci kitabı olan “Uşaqılıq” da əks etdirmişdir. Ədibin həyatından bəhs edən ikinci kitab – “Özgə qapılarında” isə müəllifin nökrəçilik illərindən bəhs etmişdir. M.Qorki bir-birinə oxşamayan müxtəlif peşələrdə çalışmışdır. O, ayaqqabı dükanında şagird, gəmidə aşpaz köməkçisi, ikona düzəldilən emalatxanada şagird, teatrda statist və başqa işlərdə çalışarkən vəziyyətinin ağır keçməsinə baxmayaraq, ətrafına diqqətlə nəzər salmış, insanları, onların bir-birinə münasibətini öyrənmişdir. Bu dövrə aid tanışları arasında M.Qorkinin hafizəsində möhkəm həkk olunan aşpaz Mixail Smuru olmuşdur. Hələ 1897-ci ildə yazdığı tərcümeyi-halında M.Qorki Smurunun onda kitaba həvəs oyatdığından, müxtəlif müəlliflərin əsərlərindən, jurnallardan ibarət qəribə kitabxanaya malik olduğundan geniş bəhs etmişdi. Sonralar müəllif bu xüsusda “Özgə qapılarında” əsərində daha ətraflı danışmışdır. Qorkinin dünya ədəbiyyatı klassikləri ilə tanışlığı həmin dövrlərdə başlamışdı.

1884-cü ildə Qorki oxumaq ümidi ilə Kazana getmişdir. Sonralar öz yazılarında müəllif oxumağa olan həvəsini belə izah edirdi: “Əgər mənə təklif etsəydilər ki, get oxu, ancaq bunun əvəzində hər bazar günü Nikolayev meydanında biz səni dəyənəklə döyəcəyik, – mən yəqin ki, həmin şərti qəbul edərdim”. Məktəbə daxil olmaq Qorkiyə qismət olmamışdır. Kazanda yük daşıyan, bağban, çörəkçi köməkçisi, xorda oxuyan və başqa işlərdə çalışmalı olmuşdur.

1892-ci il sentyabrın 12-də o zaman Tiflisdə çıxan “Qafqaz” qəzetində M.Qorkinin “Makar Çudra” əsəri çap olunmuşdur. İlk hekayə müəllifinə ilk müvəffəqiyyətlər gətirsə də, onu nə

maddi, nə də mənəvi cəhətdən təmin edə bilməmişdir. Zaqafqaziya xalqlarının həyatı ilə, Tiflis dəmiryolçularının, Bakı neftçilərinin ağır şəraiti ilə tanış olan Qorki 1892-ci ilin payızında Nijni-Novqoroda qayıtmışdır. Sonrakı illər M.Qorki özünün bir çox hekayə və felyetonlarını, bədii oçerklərini yazmış, “Samarskaya qazeta”, “Nijeqorodskiy listok”, “Voljskiy vestnik”, “Volqar” və digər qəzetlərdə çap etdirmişdir. Az sonra M.Qorki “İzergil Qarı”, “Bir dəfə payızda”, “Şahin nəğməsi”, “Nəticə” və başqa hekayələrini, həmçinin bir sıra ciddi felyetonlarını əməkdaşlıq etdiyi “Samarskaya qazeta” da çap etdirmişdir. Qorkinin Zaqafqaziya xalqlarının, xüsusilə azərbaycanlıların həyatından, adət və ənənələrindən bəhs edən “Qafqazda qaçaqlar” əsəri də “Nijeqorodskiy listok”un 1896-cı il noyabr nömrələrində oçerk şəklində çap olunmuşdu.

İyirminci illər M.Qorkinin bədii yaradıcılığında yeni, mühüm səhifələrin başlanğıcı olmuşdu. Məhz bu dövrdə o, Rusiya həyatının mühüm mərhələlərini əks etdirən bir sıra böyük əsərlər yaratmışdı. 1923-cü ildə yazıçı hələ inqilabdan əvvəl yazmağa başladığı avtobioqrafik trilogiyasının üçüncü və son hissəsi olan “Mənim universitetlərim” povestini bitirmişdi. Bundan başqa, o, bir sıra avtobioqrafik hekayələr, oçerklər, ədəbi portretlər yazmışdı. “Mənim universitetlərim” əsərində Qorki öz həyatının Kazan dövründən bəhs etmiş, bunun fonunda isə əsasən 80-ci illər Rusiyasını məharətlə qələmə almışdır. Qorkinin “Mənim universitetlərim” əsəri Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş və iki dəfə nəşr olunmuşdur.

Gənc Qorki ayrı-ayrı fəlsəfi sistemlərlə maraqlanaraq kimyaçı Vasilyevdən çox şey öyrənmişdir. Həyatının bu dövrü yazıçının “Fəlsəfənin zərəri haqqında” hekayəsində təsvir edilmişdir.

Qorki üçün məhəbbət insanın saf və ülvi hissələridir, o, insan ləyaqətinin ən dəqiq ölçüsüdür. Onun “İlk məhəbbət” hekayəsi tamamilə bu ideyanı əks etdirmişdir. Əsərdə qadınla Qorkinin həyat yolu birləşməmiş, lakin bu ilk məhəbbət hissi Qorkinin mənəvi aləmini bir çox cəhətdən zənginləşdirmişdir.

“Xatirələr” ində Qorki iftixar hissi ilə qeyd edirdi ki, rus torpağı orijinal istedadlarla zəngindir və bu torpağın mədəniyyəti çox güclüdür. Bu istedadlar və onların yaratdığı mədəniyyət Qorkini həmişə düşündürmüş və məftun etmişdir. Elə buna görə də Qorki böyük həvəs və qayğıkeşliklə, son dərəcə dəqiqlik və soyuqqanlılıqla rus ədəbiyyatı klassiklərindən A.P.Çexov, L.N.Tolstoy, V.Q.Korolenko, S.A.Yesenin və başqaları haqqında yüksək fikir söyləmiş, onların canlı ədəbi portretlərini yaratmışdır.

Maksim Qorkinin yazdığı dram əsərləri həyat lövhələrinin tamlığı, fəlsəfi dərinliyi ilə seçilmişdir. Onların içərisində isə “Yeğor Bulıçov və başqaları” (1931) və “Dostiqayev və başqaları” (1932) xüsusilə fərqlənirdi. Bu pyeslər 1916-1917-ci illərin hadisələrini əhatə etmiş və bir-birinin davamı kimi səslənirdi. “Yeğor Bulıçov” da təsvir olunan hadisələr “Dostiqayev və başqaları” əsərində davam etdirilmişdir. Birinci əsərdəki hadisələr fevral günlərinə qədər davam etmiş, ikinci isə Oktyabrın hücumu ilə qurtarmışdır. Hər iki pyes tarixi-fəlsəfi dram janrında yazılmışdır.

Qorkinin dramaturgiyasında əsas yerlərdən birini də 30-cu illərdə yazdığı “Somov və başqaları” pyesi tuturdu. Bu əsər bir də ona görə əhəmiyyətli ki, Qorki burada müasir məsələlərdən bəhs etmişdir. Pyesdəki hadisələr 20-ci illərin axırlarında cərəyan edirdi. 1935-ci ildə M.Qorki hələ inqilabdan əvvəl (1910) yazdığı və Rusiyanın bir çox şəhərlərində, o cümlədən Bakıda tamaşaya qoyulub geniş mübahisəyə çevrilən “Vassa Jeleznova” pyesinə bir də qayıdıb,

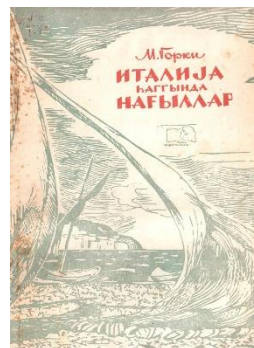
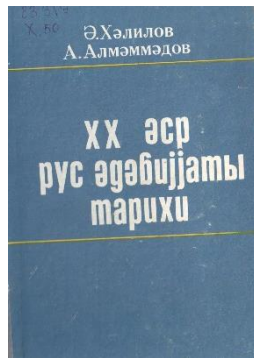
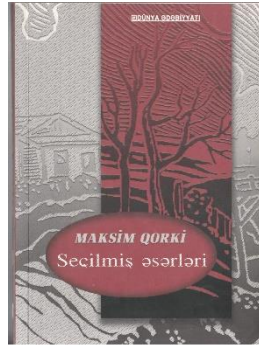
onun ikinci variantını yazmışdır. Əsərin birinci variantında kapitalizm cəmiyyətinin mənəvi-əxlaqi cəhətdən çürümə prosesi böyük sənətkarlıqla açılıb göstərilmişdi. Burada pul hər şeyə hakim kəsilmiş, insanda bütün insani cəhətləri məhv etmiş, hətta müqəddəs analıq hisslərini də boğub ananı cinayətə sürükləmişdir.

Onun ədəbi fəaliyyətinin qırx illik yubileyi 1932-ci ildə ölkəmizdə ümumxalq bayramı kimi təntənə ilə qeyd edilmişdir.

1936-cı il iyunun 18-də rus xalqı və bütün mütərəqqi bəşəriyyət M.Qorkinin ölüm xəbərini dərin ürək ağrısı ilə qarşılamışdır. Qorkinin Azərbaycan ədəbiyyatına məhsuldar təsiri haqqında ədəbiyyatşünaslardan M.Arif, M.Hüseyn, M.Cəlal, M.İbrahimov və başqaları geniş tədqiqat işləri aparmışlar. K.Talıbzadənin “Qorki və Azərbaycan” monoqrafiyası bu sahədə ciddi addımdır.

Maksim Qorkinin anadan olmasının 150 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq, kitabxanalarda bir sıra tədbirlər; kitab müzakirəsi, oxucu konfransı, rəsm və şeir müsabiqəsi, ədəbi-bədii kompozisiya, ədəbi-bədii gecə və s. keçirilə bilər. Yazıçını sevdirmək, yaradıcılığını gənc nəsə və şagirdlərə tanımaq məqsədilə kitabxanalarda birinci kitab sərgisi keçirilir. Sərgiyə müxtəlif başlıqlar verilə bilər: **“Ölməz sənətkar”**, **“Böyük proletar ədibi Maksim Qorki”**, **“Bədii söz ustalarının böyük müəllimi”**, **“Nəcib duyğular nəğməkarı”**, **“Yeni dünyanın nəğməkarı”**, **“Azadlıq nəğməkarı”**, **“Proletariatın ilk böyük yazıçısı”**, **“Böyük rus xalqının böyük oğlu”** və s. verilir. Yazıçının müxtəlif illərdə çəkilməmiş fotostendi, bundan başqa M.Qorkinin kitabları sərgidə öz yerini alır. Kitabxanaçı sərgi haqqında oxuculara ətraflı məlumat verir. Bundan başqa sərgidə görkəmli insanların M.Qorki haqqında söylədiyi fikirlər, eləcə də yazıçının özünün yazdığı sitatlar verilir.

Kitab sərgisi

Görkəmli şəxslərin Maksim Qorki haqqında söylədikləri fikirlər:

Ali məktəb tələbələri arasında Qorki ən sevimli yazıçılardan hesab edilirdi. Heç unutmaram, uzun qış gecələri tələbə otaqlarında ədəbiyyat müsahibələrində Maksim Qorkinin əsərlərindəki ictimai istiqamətin mövcud olması ən mərkəzi mövzu olaraq qızğın mübahisələrə səbəb olurdu. Maksim Qorkinin əsərləri inqilabçı tələbələr tərəfindən daim müdafiə edilirdi. O vaxtdan Maksim Qorkini böyük bir yazıçı, səmimi bir inqilabçı, təzyiqlə altında inləyən bəşəriyyətin vicdanlı bir dostu kimi tanıdım və sevməyə başladım.

Tağı Şahbazi Simurq,
yazıçı, pedaqoq

Maksim Qorki deyildikdə, 1890-cı illərdən başlamış, əvvəl yavaş-yavaş, sonra sürətlə alovlanan inqilab hərəkatı yada düşür... Maksim Qorki demək, mübarizə meydanının 40 illik mətin, cəsur, mərd bir döyüşçüsü deməkdir.

Yusif Vəzir Çəmənəminli,
yazıçı

Maksim Qorki bugünkü şura ədəbiyyatımızın ustad və rəhbəri idi... Biz onun yolu ilə gedirik və gedəcəyik.

Seyid Hüseyn,
yazıçı

Aleksey Maksimoviç Qorkinin yaradıcılığı üzərində rus yazıçılarının böyük bir dəstəsi tərbiyə olunub yetişmişdir. Bizim çoxumuz onun tələbəsi olmaqla fəxr edirik. Qorki ənənələri artıq ədəbiyyatımızın ətinə, qanına hopmuşdur.

Hüseyn Mehdi,
nasir, yazıçı, dramaturq

Qorkinin müdrik məsləhətləri Azərbaycan ədəbiyyatının tərəqqisinə kömək edir, yazıçılarımızı həyat həqiqətlərini realistsəsinə əks etdirməyə, həyata fəal münasibət bəsləməyə, mübariz humanizmə, sosialist vətəninə... sədaqətlə xidmət etməyə çağırır.

Mikayıl Rəfili,
şair, ədəbiyyatşünas

1903-cü ildən rus ədəbiyyatını böyük bir maraq və həvəslə öyrənməyə başlamışdım. Hekayə janrını o zaman daha çox bəyəndiyimdən Çexov ilə Qorkinin hekayələrini daha çox oxuyurdum. Gəncliyimdən mənə Qorkinin hekayələrindəki surətlər daha çox məşğul edirdi. Mən o surətləri Azərbaycan xalqı içərisində axtarmağa və onlarla daha yaxından tanış olmağa çalışdım. Onun mübarizəyə çağıran, ruh yüksəkliyi ilə yazılan “Ana” romanını, “Makar Çudra”, “Xan və oğlu”, “Fırtına quşu”, “Şahin nəğməsi” kimi bir çox hekayələrini böyük həvəs və maraq ilə oxumuşam.

Abdulla Şaiq,
şair, dramaturq, publisist,

Qorki yeni bir ədəbiyyatın, sosializm realizmi ədəbiyyatının banisi və bayraqdarı oldu. Bu ədəbiyyat bəşəriyyətin bədii şüur tarixində yeni bir keyfiyyət, yeni bir dövrüdür. Qorki belə bir ədəbiyyatın yaradıcısı, həm də ən görkəmli bir nəzəriyyəçisi idi. Qorki bu gün də bizim böyük ədəbiyyatımızın ölməz ustadı və bayraqdarıdır.

Səməd Vurğun,
Xalq şairi

Maksim Qorkinin söylədiyi sitatlar:

Ağlın az olsun, amma özünükü olsun.

Aldanma deyə bir şey yoxdur! Yalnız bir az çox güvənmək vardır. Və insanı aldandığı deyil, ən çox güvəndiyi aldadar.

Ana olmasa nə şair olar, nə qəhrəman.

Bədii ədəbiyyatın tərbiyəvi əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Ona görə ki, bədii ədəbiyyat fikrə və hisslərə eyni vaxtda və eyni qüvvə ilə təsir edir.

Böyük ürəklərə görə uzaqdakılar daim yaxındır.

Bütün həyatım boyu yalnız işləməyi sevən və bacaran adamları qəhrəman gördüm.

Dünyada ən yaxşı ləzzət və böyük fərəh – özünün başqasına lazım olduğunu hiss etməkdir.

Dünyada insan olmaq ən şərəfli vəzifədir.

Dünyanı tərpətmək üçün Arximedın tələb etdiyi dayaq nöqtəsi – azad əməkdir.

Əmək dünyada bütün yaxşılıqların başlanğıcı, bütün sevinclərin mənbəyidir.

Əmək və bilik “ikinci təbiət” yaradır. Bu isə sözün əsl mənasında mədəniyyətdir.

Həqiqətin heç bir bəzəyə ehtiyacı yoxdur.

Həyatda hədəflərə çatmaq üçün daim güclü olmalıyıq.

Həyatın mənasını onun gözəlliyində axtarmaq və onu daha gözəl məqsədlərə yönəltmək lazımdır.

Xoşbəxtliyə gedən yol azad əməkdən keçir.

İnam – ən qüdrətli yaradıcı qüvvədir.

İnsan – yer üzünün zinətidir.

İnsanda yaxşı nə varsa, günəşin şüalarında və anasının südündədir – bizdə həyat məhəbbətini doğuran budur.

İstedad – işə məhəbbət hissindən inkişaf edir və hətta ola bilər ki, mahiyyətə istedad – yalnız işə məhəbbətdir.

Keçmişini bilmədən müasir dövrün əsl mənasını və gələcəyini anlamaq qeyri-mümkündür.

Kitab insan ruhunun müqəddəs yazısıdır.

Kitab insanda görmədiyim, bilmədiyim cəhətləri mənə sübut etmək qüdrətinə malikdir.

Kitabı sevin, çünki o sizə insanları sevməyi öyrədəcək və fikirlərinizi aydınlaşdırmaqda köməkçi olacaq.

Kitablar olmasaydı, mən səfalət və alçaqlıq içində qərğ olardım.

Mədəniyyətin səviyyəsi həmişə bilavasitə əməyə məhəbbətdən asılı olur.

Məhəbbətsiz həyat həyat deyildir – mövcud olmaqdır.

Müəyyən bir məqsədə möhkəm meyil edəndə insanlar çox cazibədar olurlar. Müəyyən yerə gedir, nə işə bir şey axtarır, əzab-iztirab keçirirlər. Lakin məqsədlərinə çatıb dayanırlarsa, artıq onlar da maraqlı doğurmur, hətta nifrət qazanırlar.

Namuslu adam heç kəsə paxıllıq etmir.

Nə qədər çox bilsən, bir o qədər güclü olarsan.

Övladları tərbiyə etməyi bacarmaq istedad və geniş həyat təcrübəsi tələb edən böyük dövlət işidir.

Sabah nə edəcəyəni bilməyən insan – bədbəxtidir.

Sevmək yaşamaq istəyidir.

Susuz çiçək açmaz, sevgisiz xoşbəxtlik yoxdur.

Uşaqlar torpağın canlı çiçəkləridir.

Yalan – qulların və ağaların dinidir, həqiqət isə azad insanın allahıdır.

Yazığının yalnız bir müəllimi var – onun oxucuları.

Zaman – sakit həyatı sevən insanların düşmənidir.

M.Qorkinin ədəbiyyat və incəsənət haqqında söylədiyi fikirlər:

Ədəbiyyatçının işi son dərəcə çətindir: adamlar haqqında hekayələr yazmaq sadəcə olaraq “nağıl etmək” deyildir, bu, insanları fırça və ya karandaşla rəsm edən kimi, sözlərlə rəsm etmək deməkdir. Müəyyən bir adamda onun xarakterinin ən sabit əlamətlərini tapmaq gərəkdir, onun hərəkətlərinin ən dərin mənasını başa düşərək, bu barədə elə dəqiq, elə parlaq sözlərlə yazmaq lazımdır ki, kitabın səhifələrindəki qara xətlərin arasından, sözlərdən əmələ gəlmiş torun arasından oxucu insanın canlı simasını görsün, hekayə qəhrəmanının duyğusu ilə hərəkətləri arasındakı rabitə ona təbii və inandırıcı təsir bağışlasın. Elə etmək lazımdır ki, oxucu belə düşünüb hiss eləsin: mənim oxuduğum hər şey məhz bu cür olmalıdır, ayrı cür ola bilməz.

Oxucu ilə müəllif arasında bir-birinə səmimi etibar yarandığı yerdə əsl sənət əsəri meydana çıxmış olur. Yazıçı həyatımızın sevinci, kədəri, yaxşı və pis cəhətləri, gülməli və mənfur cəhətləri haqqında, ən yaxşı dostu qarşısında etdiyi kimi,

“ürəkdən”, səmimi danışanda – oxucu onu başa düşəcək, yazıçını dostu hesab edəcəkdir.

Şekspir, Balzak, Tolstoy – bunlar məndən ötrü bəşəriyyətin özü üçün yüksəltmiş olduğu üç əzəmətli abidədir.

Fikirləri qəhrəmanların özləri ifadə etməlidir, bu, onların səciyyələrində, hərəkətlərində təzahür etməlidir, yazıçı məhz obrazlarla düşünməyi öyrənməlidir. Ədəbiyyatı fəlsəfədən, tənqiddən ayıran, onlardan fəqləndirən həmin bu keyfiyyət, obrazlı təfəkkürdür.

Həqiqi poeziya – həmişə ürək poeziyasıdır, həmişə qəlbin nəğməsidir, belə poeziya nadir hallarda filosofluq edir, özü də mühakimə yürütməkdən utanır.

Şair əks-sədadır, o, həyatın bütün səslərinə, bütün çağırışlarına cavab verməlidir.

Mən iddia edirəm ki, uşaqla “məzəli” danışmaq lazımdır. Günəş sistemi haqqında, planetimiz haqqında, onun ölkələri və adamları haqqında təsəvvür oyunlarda, oyuncaqlarda yaradılmalıdır.

Uşaqlarla səmimi olmaq lazımdır. Onlara belə deməyi bacarmaq lazımdır: biz, atalar hələ bəzi şeyləri bilmirik, uşaqlar, siz dünyaya hər şeyi bilmək üçün gəlibsiniz.

Özündən, öz işindən müəyyən dərəcə narazı qalmaq hər bir səmimi yazıçıya həmişə və mütləq xas olmalıdır; bu narazılıq, onun əzablarının mənbəyi olmaqla bərabər, eyni zamanda onun daimi inkişafının rəhnidir.

Ədəbiyyat – dünyanın qəlbidir. Dünyanın bütün sevincləri, bütün kədəri, insanların xəyal və ümidləri, onların məyusluq və qəzəbi, təbiətin gözəlliyi qarşısında məftunluğu və onun sirləri qarşısında duyduğu qorxu hissi ilə qanadlanıb ruhlanan, özünü dərk etmək ehtirası ilə yorulmaq bilmədən, fasiləsiz olaraq çırpınan qəlbi...

Mənim üçün yer – kainatın məğrur qəlbidir, incəsənət – yerin odlu qəlbidir, incəsənət xadimləri onun qəlbinin şah damarlarıdır. İncəsənət hamının əvəzinə duyur, hamı ilə birlikdə qüssələnir, o, tükənməz məhəbbət və həqiqət mənbəyidir, günəş kimi ədalətlidir, incəsənət qəhrəmanı tərənnüm edərək, miskini də məhzun-məhzun sevir, incəsənət Anadır, onun üçün dünyanın bütün insanları qızğın məhəbbətlə sevilən balalardır.

Həqiqi xalq yaradıcılığında estetika – gözəllik nəzəriyyəsi, həmişə etika ilə, yəni xeyirxahlıq nəzəriyyəsi ilə sıx əlaqədə olmuşdur.

Ədib – sinfin gözü, qulaqları və səsidir. O, özü bunu dərk etməyə bilər, lakin o, həmişə və labüd surətdə sinfin üzvüdür, onun hissiyat mərkəzidir. O, öz sinfinin, mənsub olduğu qrupun əhvali-ruhiyyəsini, arzularını, təşviş, həyəcanlarını, ümidlərini, mənafeələrini, eyib və ləyaqətlərini dərk edir, formalaşdırır, kəşf edir. Onun özü də öz inkişafında bütün bunlarla məhdudlaşır. O, heç bir vaxt “daxilən azad insan”, “ümumiyyətlə insan” olmayıb və ola da bilməz.

Sənətkar özünün şəxsi subyektiv təəssüratını dərindən saf-çürük etməyi, bu təəssürat içərisində ümumi əhəmiyyəti

olan obyektiv cəhətləri seçməyi və təqdim etdiyi təəssüratını bədii formalarda verməyi bacaran adamdır.

İnsan ölür – Xalq isə ölməzdir, şeir və nəğmələrində öz xalqının ürək çırpıntıları, həyəcanları ifadə olunan şair də ölməzdir.

Ən böyük hikmət sözün sadəliyindədir, zərb-məsəllər və nəğmələr həmişə qısa olur, halbuki onlarda bütöv bir kitab qədər zəka və duyğu vardır.

Maksim Qorkinin anadan olmasının 150 illiyi münasibətilə kitabxanalarda yaradıcılıq gecələrinin keçirilməsi də məqsəduyğundur. Belə tədbirlərə xarici ədəbiyyatı daha çox mütalə edən oxucuları dəvət etmək faydalı olardı. Yaradıcılıq gecəsinin keçiriləcəyi zalda yazıçının böyük portretinin asılması, kitablarının sərgisinin təşkili vacibdir. Tədbiri xidmət şöbəsinin müdiri açaraq M.Qorkinin yaradıcılığı haqqında qısa məlumat verir. Daha sonra oxucular M.Qorkinin əsərləri ətrafında diskussiya, fikir mübadiləsi aparırlar.

I oxucu: Kitabın, davamlı mütalənin insanı necə dəyişdiyini anlamaq üçün mütləq Maksim Qorkinin “Mən necə oxumuşam” avtobioqrafik hekayəsini oxumaq lazım gəlir. İnsan mütalə etdikcə ibtidai hisslər canlanır, idrak formalaşır, zəka yaranır, ağılın sükanı etibarlı əllərə keçir. Qorki həmin hekayəsində yazır ki, “kitablar olmasaydı, mən səfehlik və bayağılıq içində qərq olardım”. O, özü-özünü yetişdirmiş, sarsılmaz iradəsi, inadı sayəsində və əlbəttə ki, kitabların, davamlı mütalənin sayəsində yazıçı kimi yetişmişdi.

Bu hekayədən də bəllidir ki, balaca Qorki olduqca dəcəl, oxumağa meyli olmayan bir uşaq olub, məktəb qaydaları onu sıxırmış, dərslərdən yayınmış. Onun həyatına valideynlərinin

heç bir təsiri olmayıb, o, babasının və nənəsinin himayəsində böyüyüb. Əsərlərindən də görünür ki, yazıçı nənəsinə hədsiz bağlı uşaq olub. Dərslərini zəif oxusa da, yazıçının idraki qabiliyyəti kitablar sayəsində sürətlə inkişaf edib. Amma hər insan bu yükün ağırlığına tab gətirə bilməzdi, öz dövrünü, mühitini bütün dərinliyi ilə öyrənib “Uşaqıq”, “Özgə qapılarında”, “Mənim universitetlərim” kimi əsərlər yazmaq üçün insan nə qədər güclü olmalıdır. Qorkinin həyatı gənclər üçün ən gözəl nümunədir. Qorki bütün bu tərfaletlərdən üstün olan, haqqında formalaşmış şablon ifadələrdən fərqli olaraq, savadsız kütlələri cəhalətdən işığa çıxarmaq istəyən, humanist bir yazıçı idi. Babası onu nökrəçiliyə vermişdi, uşaqıqdan həyat ona ən ağır zərbələr endirmişdi, döyülmüşdü, söyülmüşdü, səfalətin hər üzünü görmüşdü. Onu inqilaba aparan yollar bu əzablı həyatın içindən keçirdi, o insanı kölə yox, azad görmək istəyirdi. Bunu oxuduğu kitablar öyrətmişdi. “Fəlsəfənin zərəri” hekayəsində yazıçı fəlsəfəylə maraqlanan Nikolay Zaraxoviçin dilindən yazır: “Fikir azadlığı insana müyəssər olan ən qiymətli azadlıqdır. Maksim Qorkini iki dəfə (bir dəfə inqilabdan əvvəl, bir dəfə isə inqilabdan sonra) vətəmindən didərgin salan da elə hər şeydən qiymətli saydığı fikir azadlığı idi. Hələ çar imperiyası çökməmişdən əvvəl o, siyasi baxışlarına görə təqiblərə məruz qalırdı və həbsdən yayınmaq üçün 1906-cı ildə həyatını birləşdirdiyi aktrisa Mariya Fyodorovna Andreyeva ilə birlikdə ölkədən mühacirət etdi və yalnız 1913-cü ildə, Nikolayın Romanovlar sülaləsinin 300 illiyi münasibətilə imzaladığı əfv fərmanından sonra Rusiyaya qayıtdı.

II oxucu: Maksim Qorki fasiləsiz olaraq coşqun enerjilə yazıb yaradırdı. Onun hekayələrində səfalət içərisində yaşayan rus insanının həyatı təsvir olunurdu. Onun üç hekayəsini – “Çelkaş”, “İnsanın doğulması” və “Mənim yol yoldaşım” –

oxumaq kifayətdir ki, köləliyin insanın taleyində açdığı yaraları görə biləsən. “Çelkaş” hekayəsində yazıçı dəniz limanında oğurluq, quldurluqla məşğul olan bir adamın faciəsini göstərir. Bu oğrunu limandan qovurlar, o, yolda işsiz, səfil görkəmli cavan bir oğlanla rastlaşır, onu da öz işinə qoşmağı qərara alır. Təbiətə qorxaq olan bu cavan müticəsinə Çelkaşa qoşulub oğurluğa gedir, qayıqla dənizə çıxırlar, bir gəmini qarət edirlər, bu oğurluqdan Çelkaş min beş yüz manat qazanır və düşünür ki, təzə köməkçisinə də bu puldan iki yüz manat versin. Sən demə, bu miskin adamın niyyəti elə qayıqdaca Çelkaşın işini bitirib ondakı oğurluq pulları ələ keçirməkdir. Amma qorxaqlığı ona bu işi həyata keçirməyə imkan vermir. Quruya çıxandan sonra köməkçisi Çelkaşa yalvarır ki, pulların hamısını ona versin, onsuz da o, hər gün bu işlə məşğuldur, bəlkə, elə bu axşam yenə bu qədər pul qazanacaq. O isə bütün ömrü boyu bu qədər pulu əldə edə bilməyəcək. Çelkaş pulları ona vermək istəmir, köməkçi daşla vurub onun başını yarır. Çelkaş düşünür ki, o, oğru olsa da, heç vaxt belə şərəfsizlik eləməz. Özü üçün yüz manat götürüb qalan pulları onun üstünə atır. Bu miskin məxluc pulları götürüb və çıxıb gedir.

III oxucu: “İnsanın doğulması” hekayəsində çölün düzündə köməksiz qalan dul qadının dünyaya uşaq gətirməsi təsvir edilir, yanındakı yad bir kişi olmasaydı, qadın bəlkə də ölə bilərdi. Qadın toz-torpağın içində uşağı dünyaya gətirir, yad kişi uşağın göbəyini dişi ilə kəsməli olur. Rus insanının çarəsiz durumunu bundan artıq göstərmək mümkün deyil. Qadın uşağını çölün düzündə dünyaya gətirir, amma hekayənin ruhunda gələcək günlərə dərin inam hissi var. Bu hekayənin qəhrəmanları sabahın bu gündən yaxşı olacağına inanırlar.

“Mənim yol yoldaşım” hekayəsi isə tragikomik əhvalat üzərində qurulub. Hekayənin qəhrəmanı Odessa limanında şıq geyimli bir knyaza rast gəlir. Məlum olur ki, o, mülkədar,

oğludur, arvadı bütün var-yoxunu talayıb aradan çıxıb. O da arvadını axtarmaq üçün yola çıxıb. Onun cibində yemək almağa belə pulu yoxdur. Səfil görkəmdə olan qəhrəmanımız ona yemək verir, onlar bir-birlərinə qoşulub başqa şəhərə gedirlər. Adam görür ki, bu knyaz pulsuz-parasız olsa da, heç işləməklə arası yoxdur, özünü ağa kimi aparır, yoldaşı gedib hantallıq edib pul qazanır, gətirib onu yedirir-içirir. O da müftə yeyib harda gəldi yıxılıb yatır. Başlarına çox hadisələr gəlir, knyaz yolda öz yoldaşının başına olmazın oyunlar gətirir. Yoldaşı da bütün bunlara dözür. Knyaz yol boyu ona çoxlu vədlər verir, deyir evimizə gedən kimi atama deyəcəm sən işə götürsün, sən məni ölümdən xilas eləmişən. Mən də sənə borcundan belə çıxacam. Sonra gəlib knyazın vətəninə çatırlar, knyaz ona bir küçənin tinində gözləməyi tapşırıb birdəfəlik yoxa çıxır. Həm gülməli, həm də olduqca kədərli əhvalatdır.

Maksim Qorki bu gün də oxunur. XX əsr rus ədəbiyyatını Maksim Qorkisiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Bu gün biz onu sovet proletar yazıçısı kimi yox, rus yazıçısı kimi qəbul edirik və oxuyuruq.

Kitabxanada yuxarı sinif şagirdləri və ədəbiyyat dərnəyinin üzvləri ilə **“Bədii söz ustalarının böyük müəllimi”** adlı oxucu konfransı da təşkil etmək olar. Konfransdan öncə onun proqramı tərtib olunmalı, konfransın keçiriləcəyi dəqiq vaxt müəyyən edilməlidir. Proqramda konfransda çıxış edəcək qonaqların, ədəbiyyatşünasların və şagirdlərin adları, onların çıxış edəcəkləri mövzular tədbirin keçiriləcəyi məkan və zaman qeyd olunur. Konfrans zamanı M.Qorkinin yaradıcılığına yaxından bələd olan jurnalist, yazıçı və şairlərin çıxışları dinlənir.

Oxucu konfransının planını sizə təqdim edirik:

1. Giriş hissə (M.Qorki və Şərq ədəbiyyatı haqqında məruzə);
2. M. Qorkinin musiqini sevməsi haqqında kitabxana rəhbərliyinin, jurnalist, yazıçı və şairlərin çıxışları;
3. Yuxarı sinif şagirdləri və ədəbiyyat dərnişini üzvlərindən ibarət olan oxucuların M.Qorki və türk ədəbiyyatı mövzusu ətrafında müzakirələri;
4. Konfransın yekunu.

Kitabxanaçı: Dahi sənətkar Qorki Şərqlə bağlı yazıçı olmuşdur. Onun Şərq xalqlarının mədəniyyətinə, incəsənətinə olan münasibəti yazıcının bədii və publisistik irsində xüsusi bir yer tutur. Qorkinin Şərq mədəniyyəti haqqında fikirləri, öz yaradıcılığında bir sıra Şərq əfsanələrindən və rəvayətlərindən, atalar sözlərindən, zərb-məsəllərindən tez-tez istifadə etməsi ayrı-ayrı obrazlarla Şərq xalqlarına mənsub keyfiyyətləri açması – bütün bunlar Qorkinin daim Şərqlə bağlı olduğunu, Şərq xalqlarının həyatı, ədəbiyyatı, adət-ənənələri, incəsənəti ilə maraqlandığını göstərir. Qorki Şərq xalqlarının yalnız ədəbiyyatı və mədəniyyəti ilə maraqlanmaqla kifayətlənmirdi. O, Şərq xalqlarının həyatına, onların azadlıq uğrunda mübarizəsinə də diqqət yetirir, izləyir, əzilən xalqların mənafeyini qorumağa çalışırdı. Məlum olduğu kimi, ərəb folkloru incisi “1001” gecə nağıllarının rus dilində daha mükəmməl şəkildə yenidən nəşr olunmasında bilavasitə Qorki təşəbbüs göstərmişdir. Hətta o, bu nağılların birinci cildinə müqəddimə də yazmışdır.

Iştirakçı: Qorki yaradıcılığı ilə ərəb ədəbiyyatı arasında olan əlaqəni ilk dəfə öyrənib meydana çıxaran görkəmli rus şərqşünası, akademik İ.Y.Kraçkovski olmuşdur. Beyrutda, Dəməşqdə, Qahirədə çıxan “Əd-Dühur”, “Ət-Taliə”,

“Ər-Risalə”, “Əl-Hilal”, “Ruh əl-Əsr” qəzet və jurnallarının əməkdaşlarından, Misir kitabxanalarından mühüm əhəmiyyəti olan məktublar alınmışdı. Ərəb qəzet və jurnallarında Qorki haqqında dərc olunmuş materiallar kəsilib göndərilmişdi. Görkəmli ərəb yazıçısı Mahmud Teymur Qorki yaradıcılığı haqqında çox qiymətli materialların üzünü şəxsən köçürüb Kraçkovskiyə göndərmişdi. Qorki əsərləri ərəb ölkələri içərisində Suriyada daha geniş yayılmışdı. Suriyalı müəllim və jurnalist Səlim Kobeyn 1907-ci ildə Qorkinin dörd əsərini (“Həmişə öz bayrağını tutan şah”, “Respublika şahlarından biri”, “Gözəl Fransa”, “Yəhudilər haqqında”) ərəb dilinə tərcümə edib bir məcmuə halında nəşr etdirmişdi. Məcmuənin birinci səhifəsində Qorkinin portreti verilmişdi.

Bu dövrdə Qorki yaradıcılığına maraq göstərən yazıçılardan Fərəh Antunun və “Ruh əl-Əsr” qəzetinin nəşiri Əbd əl- Fəttah əl-Qadinin də adını çəkmək lazımdır. Fərəh Antun Qorkinin “Malva” hekayəsini ərəb dilinə tərcümə etmişdir. Qorkinin iri həcmli əsərləri əsasən 30-cu illərdən sonra ərəb dilinə tərcümə olunmağa başlamışdır. Bəzi hallarda bir əsər bir neçə mütərcim tərəfindən tərcümə edilmişdir. Məsələn, “Ana” romanı kollektiv surətdə tərcümə olunmuşdur. Bu əsərin tərcümə olunub ərəb dilində nəşr edilməsi Şərq aləmində böyük bir hadisəyə çevrilmişdi. Ərəb oxucuları və mütərəqqi ərəb mədəniyyəti xadimləri Maksim Qorkini böyük humanist bir sənətkar, qüdrətli publisist, görkəmli ictimai xadim kimi tanıyır və sevirlər. Qorkinin yaratdığı ölməz qəhrəmanlar və onların yüksək idealları indi də ərəb aləmində cəmiyyətin tərəqqipərvər qüvvələrini ruhlandırır.

II iştirakçı: M.Qorkidən danışanda A.Lunaçarski onun nəsrədə musiqiçi olduğunu qeyd etmiş və Çexovun sözünə qüvvət vermişdir. A.Çexov da əbəs yerə demirdi ki, Qorkinin əsərləri musiqilidir. Qorkinin dilinin ritmikliyi, axıcılığı, melodizmi

onları bu qənaətə gətirmişdi. Musiqiyə həvəs onda çox erkən yaranmış, hətta cavanlıqda müğənni olmağı arzulamışdı. Uşaqlıq və gənclik illərində çox oxuyub, kiçik bir xor kollektivi düzəltdi. Bu kollektivin çıxışını yerli camaat böyük maraqla qarşılayırdı. Xüsusilə onun solisti 14 yaşlı Qorki! Musiqiyə sonsuz həvəs, bağlılıq onun əsərlərinə keçmişdi. Ədibin uşaqlıq dostlarından İ.A. Kartikovski yazır ki, o, daim, qəmli, hüznü havaları xoşlayırdı. Xalq mahnılarını, oxumaqdan yorulmaz, doymazdı. Musiqini ona nənəsi Akulina İvanovna sevdirmişdi. Gənc Qorki kilsə musiqisini də xoşlayırdı, yaxın qohumu Saşa Kaşirin kilsə xorunun solisti idi. Kilsənin zəngi onu sarsıdarmış, onun özündə bir əzəmətli musiqi duyurmuş. Müasirlərinin dediyinə görə, Qorkinin müstəsna bir zövqü varmış. İfaçıya qulaq asanda son dərəcə ciddi, diqqətli olarmış, çox vaxt belə kəlmə kəsməmiş; bilməzsənmiş nəğmə, hava onun xoşuna gəlir, ya yox. Elə-belə dinməz-söyləməz də çıxıb gedər, dəruni hissələrdən, musiqini aşladığı ehsasdan ayrılmazmış. Ancaq sonralar fikrini söyləyərmiş. Xalq musiqisinə ədibdə nə qədər məhəbbət vardı! Özü də təkcə rus musiqisini yox, müxtəlif xalqların musiqi folklorunu sevirdi.

Qorki professional musiqini də mükəmməl qavramışdı. O, rus və Avropa bəstəkarlarının proqram musiqisini, məşhur sonata və konsertlərini bilirdi. Avropa bəstəkarlarından daha çox Bethoveni sevirdi. Ona ən çox xoş gələn bəstəkarın “re major sonatası” idi.

“Apassionata” – V.İ.Leninin ən çox xoşladığı əsər olduğu kimi, Qorkinin dinləməkdən doymadığı ecazkar musiqi əsəri idi. Bethovenin bu möcüzəsi hər iki düha sahibini heyran eləyirdi. Onlar bu əsəri birlikdə də az dinləməmişdilər.

Bethoven musiqisi ədibi yeni yaradıcılıq işlərinə ruhlandırır; o istəyirdi ki, bəstəkar barədə hamının müəyyən

məlumatı olsun. Xüsusilə gənclik onun barəsində çox bilməlidir. Qorki hətta R.Rollandan xahiş eləmişdi ki, uşaqlar üçün Bethoven haqqında bir əsər yazsın. Bəstəkarın demək olar ki, əsas əsərlərini o bilirdi. Arzu edirdi ki, onun skripka üçün yazdığı bütün sonataları qavrasın. Musiqini dinlədikdən sonra elə gözəl mülahizələr yürüdü ki, hamı onun müstəsna zövqündən vəcdə gəlirdi.

Professor Desnitski yazır ki, İtaliyada xalq müğənniləri Qorki ilə dostluq edirdilər. Ədib hər məclisdə onları lap başa keçirər və xüsusi nəvaziş göstərərmiş. İncəsənət xadimləri Qorki ənənələrini musiqidə yaşadıb inkişaf etdirməyi, onun mövzularını ecazkar səslərlə ifadə etməyi özlərinə şərəf saymışlar.

III iştirakçı: Realist rus ədəbiyyatına maraq Türkiyədə keçən əsrin sonlarına doğru güclənmişdir. Puşkin, Lermontov, Qoqol, L.Tolstoy, Dostoyevski və Çexovun, demək olar ki, əsas əsərləri türkcəyə tərcümə edilmişdir. XX əsrin əvvəllərindən isə türk oxucuları böyük proletar yazıçısı M.Qorkinin əsərləri ilə tanış olmuşlar. 1908-ci ildə Türkiyənin mütərəqqi qələm sahiblərinin yaxından iştirak etdiyi, İstanbulda nəşr olunan “Tənin” adlı qəzet M.Qorkinin “Ana” romanını təfriqə şəklində dərc etmişdir. “Ana” türk oxucuları üçün tamamilə yeni bir aləm idi. Qorki əsərlərinin türk ədəbiyyatına, türk yazıçılarna təsiri böyükdür. Müasir türk ədəbiyyatında Maksim Qorkinin yaradıcılıq xüsusiyyətlərini mənimsəmiş, Qorki yolu ilə gedən, həyata, sənətə, ədəbiyyata Qorki münasibəti bəsləyən bir sıra görkəmli sənətkarlar yetişmiş və yetişməkdədir. Belə yazıçılardan Sədri Ertəm (1900-1943), Səbahəddin Ali (1907-1948), Suad Dərviş (1903), Sait Faiq (1907-1954), Orxan Kamal (1914) və başqalarını göstərə bilərik.

Səbahəddin Ali türk nasirləri arasında mövcud ictimai quruluşu dəyişdirmək zəruriyyətini dərk edən ilk yazıçı idi. O,

“Şüşə saray” və “Devlərin ölümü” kimi əsərlərində istismarı, çoxluğa ağalığ edən azlar dünyasını məhv etməklə xoşbəxt ola bilmək yollarını göstərmişdi. Üslubu, ümumi ruhu etibarilə Qorkinin məşhur “Şahin nəğməsi” və digər romantik hekayələrinə yaxın olan bu əsərlər Səbahəddin Ali yaradıcılığının ən yüksək nöqtəsi sayılırdı.

Səbahəddin Ali eyni zamanda orijinal və gözəl bir şair idi. O, xalq poeziyası ruhunda əsərlər yazmışdır. Bunların içərisində “Həbsxana türküləri” adlanan bir şeir silsiləsi vardır. Bu şeirləri oxuyarkən biz Qorkinin şeirlərini, xüsusilə onun “Gün ki səhərlər çıxar, axşam batar” əsərini xatırlamaya bilmirik. Bu oxşarlıq nədən ibarətdir? Biz bu suala qısa bir cavab verə bilərik: azadlıq həsrətini tərənnüm etməkdən! İnsan və azadlıq. Səbahəddin Alinin novella, hekayə, şeir və romanlarının başlıca mövzusu, ideyası və fəlsəfəsi budur! Onu Maksim Qorkiyə yaxınlaşdıran, türk ədəbiyyatının mübariz sənətkarı edən də budur.

Türkiyədə Qorki yolu ilə gedən məşhur sənətkarlardan biri də Sait Faiq idi. O, mövzuları, qəhrəmanları və məfkurəsi etibarilə Qorkiyə çox yaxındır. Sait Faiq Qorkini çox sevdiyini və ondan çox öyrəndiyini dönə-dönə etiraf etmişdir. Əsərlərinin hamısını əzilən, hüquqsuz insanlara həsr etmiş, onların dərdlərini, ehtiyaclarını və ağır vəziyyətlərini yüksək sənətkarlıqla təsvir etmiş Sait Faiq insanları eyni ilə Qorki kimi sevməyi bacarırdı. Kiçik insan, onun həyatı, mənəvi aləmi, hissi, həyəcanı, arzu və istəkləri, ağır və fəlakətli həyatı Sait Faiqin tükənməz mövzu mənbəyi idi.

Qorkinin türk ədəbiyyatına təsirindən danışmaq üçün türk ədəbiyyatının son dövrlərinə nəzər salırkən, yada düşən ən görkəmli yazıçı heç şübhəsiz ki, Orxan Kamaldır. Maksim Qorki və Orxan Kamal! Bunlar bir-birinə çox yaxın sənətkarlardır. Bu yaxınlığın başlıca əlaməti hər iki yazıçının

insanın və əməyin yüksək şərəfini dərindən hiss edə və göstərə bilmələrindədir. Əmək və insan! Orxan Kamalın ondan artıq hekayələr məcmuəsinin və iyirmiyə yaxın romanın əsas mövzusu bu idi. Onun uşaqlıq və gənclik həyatı ilə Qorkinin həyatı arasında da bir qədər oxşarlıq vardır. Təsadüfi deyil ki, onun ilk hekayələrinin bir qismi və “Ata evi”, “Avara illər”, “Dünya evi” kimi romanları Qorkinin “Uşaqlıq illəri” “Nökərçilikdə” və “Mənim universitetlərim” kimi əsərlərinin ruhunu xatırladır. Orxan Kamalın “Tətillər”, “Sərxoşlar”, “Çörək, sabun və sevgi” kimi hekayələrinin qəhrəmanları, Qorkinin əsərlərində olduğu kimi, səfil və zavallı insanlardır.

Kitabxanada M.Qorkinin 150 illik yubileyi ilə əlaqədar **ədəbi-bədii gecənin** keçirilməsi məqsədəuyğundur. Çünki kitabxanada ədəbi-bədii gecənin təşkili yubilyarın həyat və yaradıcılığı ilə daha yaxından tanış olmağa imkan verir. Gecəyə M.Qorkinin yaradıcılığına yaxından bələd olan tanınmış yazıçılar, ədəbiyyatşünaslar, tənqidçilər, jurnalistlər dəvət oluna bilər.

I aparıcı: Salam hörmətli qonaqlar, əziz dostlar. Bu il böyük rus xalqının böyük oğlu M.Qorkinin 150 illiyidir. Maksim Qorki haqqında düşünərkən hiss edirsiniz ki, həmişə olduğu kimi, bu gün də onun yeri görünür. Təkcə ona görə yox ki, ədibin zəngin, möhtəşəm yaradıcılığı və səmərəli ictimai-siyasi fəaliyyəti onu öz dövrünün fəvqünə yüksəltmişdi. Həm də ona görə ki, bu ibrətamiz yaradıcılıq yolu böyük bir məktəb idi. Bütün sovet xalqlarının və ədəbiyyatlarının bir-birinə yaxınlaşmasında, qaynayıb-qarışmasında o, misilsiz rol oynamışdır. Böyük sənətkarın yaradıcılığının bu gün də olduqca müasir səslənməsi və aktuallığı elə bundadır.

Ədəbiyyat sənət sahəsində haqlı olaraq XX əsri M.Qorki mərhələsi adlandırırlar. Bu, təbiidir. Çünki həmin dövrün elə bir ədəbi şəxsiyyəti yoxdur ki, o, bilavasitə Qorkini oxumasın,

onu öz müəllimi hesab etməsin. XX əsrdə M.Qorkinin “Şahin nəğməsi”, “Fırtına quşu” və s. kimi inqilabi-romantik əsərlərdən təsirlənib pərvəriş tapan, şeir-sənət aləmində “pərvaz edən” yazıçıların isə sayını demək çətindir. Bu, ən çox Qorki yaradıcılığının beynəlmiləl təbiətindən irəli gəlmişdir. Onun bütün dünya və SSRİ xalqlarına bu qədər doğma olması da bununla bağlıdır.

Gün ki, səhərlər çıxır,
axşam batır,
Əskilməz zülməti
zindanımın.
Sanma ki, bir ləhzə
keşikçim yatır,
Fikri qalib məndə
nigahbanımın...

Bu sətirləri Azərbaycanda çətin ki, bilməyən tapılsın. Qorkinin “Həyatın dibində” pyesindən olan misraların tərcüməsi A.Səhhətə məxsusdur. Elə həmin vaxtdan (1912) etibarən M.Qorki Azərbaycanda tərcümə edilib yayılmağa başlamışdır. Ayrı-ayrı hekayə, povest, dram, roman və məqalələrin tərcüməsi və nəşrindən sonra 1954-1966-cı illərdə Qorki əsərlərinin 15 cildliyinin dilimizə tərcüməsi və nəşri böyük ədəbi hadisə oldu. Bu işdə M.Arifin, M.Rəfilinin, M.Cəfərin, B.Musayevin, M.Rahimin, habelə Ə.Şərifin, H.Şərifin, M.Rzaquluzadənin, Ə.Məmmədخانlının və digər Azərbaycan alim və yazıçılarının böyük xidmətini unutmaz olmaq olmaz. Həmin nəşrdə verilmiş romantik “Qız və ölüm” poemasının gözəl tərcüməsini S.Vurğun etmişdi.

1928-ci ildə M.Qorkinin Azərbaycana üçüncü gəlişi əsl sənət bayramı kimi qeyd olunmuşdur. Bakı Sovetinin iclasında elm, mədəniyyət və ictimai xadimlərimizlə görüşü və oradakı dərin

məzmunlu çıxışı böyük proletar ədibin sosialist həyatımıza və sənətimizə qayğı və məhəbbətinin təzahürü idi.

II aparıcı: Qorki dünya ədəbiyyatında mübariz publisistikanın döyüşkən bayrağını daha da yüksəklərə qaldıran sənətkar olmuşdur. Bir sənətkar kimi Qorkinin dünya ədəbiyyatında tanınması və bir çox xarici yazıçıların onun haqqında mülahizə və fikirləri də maraqlıdır. Qorkini Avropada bir sənətkar kimi əvvəlcə fransızlar öyrənməyə başlamışlar. Qorkinin əsərləri də bir çox xarici ölkələrdə və xüsusilə Avropada fransız tərcümələri ilə məşhurlaşmışdır. XX əsrin əvvəllərində Qorki Fransada, İngiltərədə, Almaniyada, İtaliyada və Amerikada tanınmış, məşhurlaşmışdı. Qorkinin ilk hekayələrinin ingiliscəyə tərcüməsi hələ əsrimizin ilk illərində (1901-1902) altı kitab şəklində Londonda çap olunmuşdur, 1903-cü ildə isə “Həyatın dibində” pyesi ilk dəfə İngiltərədə tamaşaya qoyulmuşdur. 1905-ci ildə inqilabı dövründə Qorki yaradıcılığının dünya əhəmiyyəti daha da artmışdı və bu da təbii idi, çünki birinci rus inqilabının özü də bir sıra Avropa ölkələrində azadlıq hərəkatına və ictimai fikrə böyük təsir göstərmişdi. “Düşmənlər” pyesinin və “Ana” romanının yaranması bütün dünya ədəbiyyatı üçün böyük hadisə idi, çünki Qorki bu əsərlərində fəhlə sinfini ön plana çəkmiş və bədii surətdə göstərmişdi ki, çürüməkdə olan burjua cəmiyyətini dəyişdirməyə, yeni həyat qurmağa qadir olan yeganə sağlam ictimai qüvvə fəhlə sinfidir, onun ətrafında cəmləşən zəhmətkeş xalq kütlələridir. Bernard Şou 1916-cı ildə Qorkiyə göndərdiyi bir məktubunda onu “Rusiyanın ən görkəmli yazıçısı” adlandırmış, Qorkinin ədəbi fəaliyyətinin qırx illiyi münasibəti ilə göndərdiyi teleqramda isə yazmışdır: “Rus yazıçılarından İngiltərədə güclü maraq oyadan əvvəlcə Turgenov və Tolstoy, sonra Dostoyevski və nəhayət, Qorki və

Çexov olmuşdur. Bu yazıçılardan yalnız Qorki inqilabın yolunu cızmışdır...”

Qorki sənət aşiqi idi. Yaradıcılıq işinin bu və ya digər tərəfi deyil, yaradıcılıq prosesinin özü, bir küll olaraq həmişə onu düşündürürdü və buna görə də sənətin incəliyini, gözəlliyini və bədii təsir gücünü çox yüksək qiymətləndirirdi. Məşhur alman şairi İohannes Bexer “Poeziyanın müdafiəsinə” adlı nəzəri kitabında gənc yazıçılar nəslinə müraciət edərək yazmışdır: “Maksim Qorki kimi yazın. Lakin bilin ki, onun kimi yazmaq onun üslubunun surətini çıxartmaq, onu təqlid etmək demək deyildir. Bu o deməkdir ki, Qorkidən nümunə götürün, bu maraqlı insandan və böyük yazıçıdan nümunə götürün, ondan həyatı öyrənmək bacarığını öyrənin, onun kimi siz də həyat universitetlərinə gedin...onun kimi öz xalqınızı sevin”.

III aparıcı: Qorki keçən əsrin doxsanıncı illərində yaradıcılığa başlamışdı. Onun ilk hekayəsi olan “Makar Çudra” 1892-ci ildə Tiflisdə çıxan məşhur “Qafqaz” qəzetində çap olunmuşdu. Bunun ardınca Qorki “Qız və ölüm”, “Balaca Huri və gənc çoban haqqında”, “Qoremika Pavel”, “İzergil qarı”, “Çelkaş”, “Mənim yol yoldaşım”, “Şahin nəğməsi” və bir sıra başqa hekayə, povest və oçerklər yazmış, müxtəlif qəzet və jurnallarda çap etdirmişdi. Bu əsərlərin çoxu 1898-ci ildə çıxmış “Oçerklər və hekayələr” adlı ilk kitabında toplanmışdı. Qorkinin ilk əsərləri romantik ruhda idi. Lakin bu tamamilə yeni tipli romantika idi, inqilabi ruhla aşılınmışdı. Bu romantika məhrumiyyətlərlə dolu ağır həyatın məşəqqətlərinə qarşı çevrilmişdi.

1928-ci ildə “Mən yazmağı necə öyrəndim” adlı əsərində Qorki göstərirdi ki, iki səbəbə görə yazıçı olmuşdur. Birinci səbəb odur ki, həyat son dərəcə səfil idi, bu səfalətə dözmək mümkün deyildi. İkinci səbəb də həyatı təəssüratların çox olması idi. “Birinci səbəb məni məcbur edirdi: “Yoxsul

həyatı”, “Şahin və koramal nağılı”, “Yanar ürək əfsanəsi”, “Fırtına quşu” kimi xəyallarla, “uydurma”larla zənginləşdirim, ikinci səbəb isə “İyirmi altı kişi və bir qız”, “Orlovlar ailəsi”, “Dəcəl adam” kimi “realist” xarakterli əsərlər yazmağa vadar edirdi”. Qorkinin romantik hekayələrinin qəhrəmanları əsasən əzilmiş, cəmiyyət tərəfindən alçaldılmış və unudulmuş adamlardır.

Qorkinin yaradıcılığı həmişə inqilabi mübarizələrlə bağlı olmuş, xalqın həyatını və mənəvi inkişafını əks etdirmişdir. Zəhmətkeşlərin azadlıq mübarizəsi, sosializm uğrunda mübarizəsi gücləndikcə Qorkinin də yaradıcılığı artır, genişlənir, püxtələşirdi. Əsrin əvvəllərində dərin realist əsərlərlə yanaşı Qorki “İnsan” və “Fırtına quşu” kimi bir sıra yüksək romantik əsərlər də yaratmışdır. Bu əsərlərdə artıq yaxınlaşmaqda olan inqilab fırtınalarının sədaları aydın eşidilməkdə idi. İnqilabi romantika Qorkinin “Ana” romanında daha böyük qüvvətlə və hərarətlə insanı öz təsiri altına almışdır. 1906-cı ildə yazılmış bu ölməz əsər dünya ədəbiyyatında fəhlə sinfinə, onun inqilabi mübarizəsinə həsr olunmuş ən güclü əsərdir. Məncə Qorkinin bu romanda nail olduğu ən qüvvətli və indi də bütün yazıçılar üçün örnək olan cəhət odur ki, – bütün hadisələrin mərkəzində inqilabi qüvvələr, müsbət qəhrəmanlar durur. “Ana” romanının dünya ədəbiyyatına təsiri çox böyük və çox güclüdür. Demək olar ki, bütün ölkələrdə inqilabi mövzuda əsər yazan yazıçılar “Ana” romanına müraciət etmiş, onun nəcib təsirini duymuşlar. Qorki “Meşşanlar”, “Həyatın dibində”, “Günəşin övladları”, “Vəhşilər”, “Düşmənlər”, “Vassa Jeleznova”, “Yeçor Bulıçov” və sair pyeslərlə rus dramaturgiyasını zənginləşdirmişdir.

IV aparıcı: Qorki humanizminin əsasında insana, insan şəxsiyyətinə və xalqa olan böyük məhəbbət dururdu. Bu məhəbbət onun bütün yaradıcılığına məxsus bir keyfiyyətdir,

qızıl xətt kimi, ana xətt kimi bütün əsərlərindən keçib gəlirdi. Həm də insan dedikdə, Qorki işləyən, zəhmət çəkən, öz əməyi ilə dünyanı abad edən adamı nəzərdə tuturdu. Ancaq bu cür adam torpağın, maddi və mənəvi sərvətlərin sahibi olmağa layiqdir. Qorki, qəhrəmanlarından Satinin dili ilə deyirdi: “İnsan”! Bax, həqiqət budur! İnsan! Nə qədər gözəl sözdür! İnsan! Necə də məğrur səslənir! İnsana hörmət etmək lazımdır!”.

Qorki yersiz və lazımsız sərtliyi sevmirdi. Həvəsi, istedadı, insanın yaradıcı qüvvəsini basıb əzən amansızlığın düşməni idi, belə hallarla barışa bilmirdi. O, humanizmin tərbiyəedici qüvvəsinə inanırdı. 1919-cu ildə “İtaliya nağılları” nın gözlənilən nəşri üçün yazdığı müqəddimədə göstərirdi ki, “Biz çiçəklər kimi həyatda çox da böyük əhəmiyyəti olmayan bir sıra şeyləri hərarətlə sevirik. Lakin insanın ruhunu, insanın ürəyini lazım olan munisliklə oxşaya bilmirik. İnsanı tənqid etmək lazımdır. Lakin tərifə onun daha artıq ehtiyacı var və güman ki, tərif ona daha çox fayda verir”. Qorki inanırdı ki, sağlam şüurlu, borcunu başa düşən adamlar heç vaxt xeyirxahlıqdan, yumşaq rəftardan sui-istifadə etməyi özlərinə rəva görməzlər. Qorki insanı bütün xırdalıqlardan, xırda hisslər və ehtiraslardan azad görmək istəyirdi. Onun əsərləri bu böyük ideala xidmət edir. Əsrimizdə, zəmanəmizdə insanı əzən və alçaldan hər cür zülmə və təzyiqə qarşı çevrilmiş, indi də müharibə qızıqdıranlar, zəif insanları və xalqları əzənlər, sarı iblisə satılmışlar, ölkələr arasında fitnə-fəsad salanlar, haqqı, ədaləti, insaniyyəti tapdalayanlar Qorkinin əsərlərindən yarasalar işıqdan qorxan kimi qorxurlar. Böyük insan və böyük sənətkar olan Qorki bütün xalqlar üçün, bütün mütərəqqi bəşəriyyət üçün doğma və əzizdir. Onun adı dünya ədəbiyyatında əbədi yaşayacaq, heykəli sənət məbəbində əbədi ucalacaqdır.

Ədəbiyyat siyahısı

Əsərləri

Kitablar

Seçilmiş əsərləri : 2 cilddə. **I cild**. - Bakı : Avrasiya Press, 2006. - 264 s. - (Dünya Ədəbiyyatı).

Seçilmiş əsərləri : 2 cilddə. **II cild** : Ana : roman. - Bakı : Avrasiya Press, 2006. - 361 s. - (Dünya Ədəbiyyatı).

Uşaqlıq. - Bakı : Qələm , 2014. - 224 s.

Kitablarda

Makar Çudra : hekayə // Rus ədəbiyyatı antologiyası 2 cilddə. - Bakı : Avrasiya Press, 2007. – C.II. - S. 190-202.

Dövri mətbuatda

Ana : hekayə : "İtaliya haqqında nağıllar silsiləsi"ndən // Ulduz. - 2014. - № 3. - S. 36-39.

Boles : hekayə // Kaspi. - 2017. - 15 iyul. - № 124. - S. 15.

Mən Rusiyanı sevirəm... : əsər // Ədəbiyyat qəzeti. - 2015. – 23 may. - № 32/33. - S. 29.

Haqqında

Maksim Qorki haqqında məqalələr məcmuəsi. - Bakı : Azərnaşr, 1968. - 332 s. - kiril qrafikası ilə.

Rəşidov M. Maksim Qorki və bədii yaradıcılıq məsələləri. - Bakı : Azərnaşr, 1972. - 172 s. - kiril qrafikası ilə.

Dövri mətbuatda

Əhmədahlılar T. Qırmızı dövrün ağsaqqalı : siyasi aləmin ələmlərini qələmə ala bilməyən məhkum böyük ədib - Maksim Qorki // Mədəniyyət. - 2014. - 18 iyun. - № 46. - S. 13.

Hüseynova H. Biz kimləri, nələri oxumuşuq : böyük rus yazıçısı Maksim Qorki haqqında // Ulduz. - 2014. - № 3. - S. 35.

Hacı K. Rus yazıçısının böyük aldanışı : Maksim Qorkinin yaradıcılığı haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. - 2015. - № 59.

Kuprin A. Qəlbə yaxın ; Vətən : esselər // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 22 iyul. - № 26. - S. 28.

**Dünənin, Bu Günün, Sabahın sənətkarı
(metodik vəsait)**

**Ünvan: AZ-1022 Bakı şəh., S. Vurğun küç. 88;
E-mail: info@clb.az
URL: www.clb.az**

F. Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanasında
çap olunmuşdur.
Sifariş: 24
Çapa imzalanmışdır: 15.03.2018
Tirajı: 100
Pulsuz